

BRANNVAKTEN I KIRKERISTEN, KARL JOHANS GATE 11, OSLO

Fargeundersøkelse av vinduer

Wedvik, Barbro

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Brannvakten i Kirkeristen, Karl Johans gate 11, Oslo Fargeundersøkelse av vinduer	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 342	Publiseringsdato 22.04.2024
	Prosjektnummer 1022838	Sider 32
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Wedvik, Barbro	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-491-6	Oppdragstidspunkt / periode utført Mars – april 2024
	Forsidebilde Digitalmuseum, id. OB.01058	

Prosjektleder Barbro Wedvik
Prosjektmedarbeider(e) Hulda Blix
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewssen

Oppdragsgiver / finansiert av Kulturretaten, Oslo kommune

Sammendrag Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) har gjennomført en fargeundersøkelse av vinduer i Brannvakten i Kirkeristen, Karl Johans gate 11, Oslo. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge og dokumentere spor etter tidligere farger og materialer på vinduene. Vinduene VB11, VB23 og VB26 hadde opprinnelig samme farge, gulbrun. Samme farge er funnet på karm eksteriør på VB23 og VB26. VB08 var opprinnelig mørk brunt på innsiden. Fordi interiøret er fredet/vernet anbefaler NIKU at man enten viderefører dagens fargesetting eller at man basert på undersøkelsen og i samråd med Byantikvaren velger tilbakeføring til en av de første oppmalingene.
Abstract The Norwegian Institute for Cultural Heritage Research (NIKU) has carried out architectural paint research of windows in the old fire station (Brannvakten) in Kirkeristen, Karl Johans gate 11, Oslo. The purpose of the survey was to map and document traces of previous colors and materials on the windows. The windows VB11, VB23 and VB26 originally had the same colour, yellow brown. The same color is found on the exterior frame of VB23 and VB26. VB08 was originally dark brown on the inside. Because the interior is listed/protected, NIKU recommends either to continue the current color scheme or, based on the survey and in consultation with Byantikvaren, to reconstruct first or second paint scheme.

Emneord Fargeundersøkelse, vindu, ådring, Oslo, Kirkeristen
Keywords Architectural paint research, architectural finishes research, window, graining, Oslo, Kirkeristen

Avdelingsleder
 Kjersti Marie Ellewssen

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og formål	7
2	Undersøkelsens omfang	7
2.1	Undersøkte elementer	7
3	Sammendrag resultat	10
4	Anbefaling	11
5	Fotodokumentasjon	12
6	Bygningshistorikk	13
7	Metode	13
7.1	Avdekkinger	13
7.2	Tverrsnitt av malingslagene	13
7.3	Registrering av fargekoder	13
7.4	Vurdering av bindemiddel	13
7.5	Lagskjema	13
7.6	Periodeskjema	13
7.7	Foto	13
8	Resultat	14
8.1	VB 08	14
8.1.1	VB08 Karm, ramme og midtstokk	15
8.1.2	VB08 Gerikt	16
8.2	VB 11	18
8.2.1	Gerikt	19
8.2.2	Varevindu	21
8.3	VB 23	22
8.3.1	Gerikt og overstykke	23
8.3.2	Vegg ved VB23	25
8.4	VB 26	25
8.4.1	Ramme yttervindu	25
8.4.2	Gerikt	26
8.5	Eksteriør VB23 og VB26	29

1 Bakgrunn og formål

Arkitektkontoret Arkitektskap ved Mette Værnes på vegne av Kulturetaten har bedt Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) å gjennomføre en fargeundersøkelse av vinduer i Brannvakten på Kirkeristen. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge og dokumentere spor etter tidligere malte farger på vinduene. Arbeidet inkluderte avdekking av malingslag (fargetrapp) og uttak av materialprøver på stedet, analyser i mikroskop på lab og rapport.

Fire vinduer er blitt undersøkt på innsiden. Det er også gjort enkel avdekking samt material uttak – og analyse av vinduenes utside fra fondrommet i 2. etasje.

Feltarbeid ble utført i uke 12 og 15 2024 av konservatorene NKF-N Barbro Wedvik og Hulda Blix. Det ble brukt 36 timer på stedet. Undersøkelsene ble gjort fra gulv og fra gardintrapp.

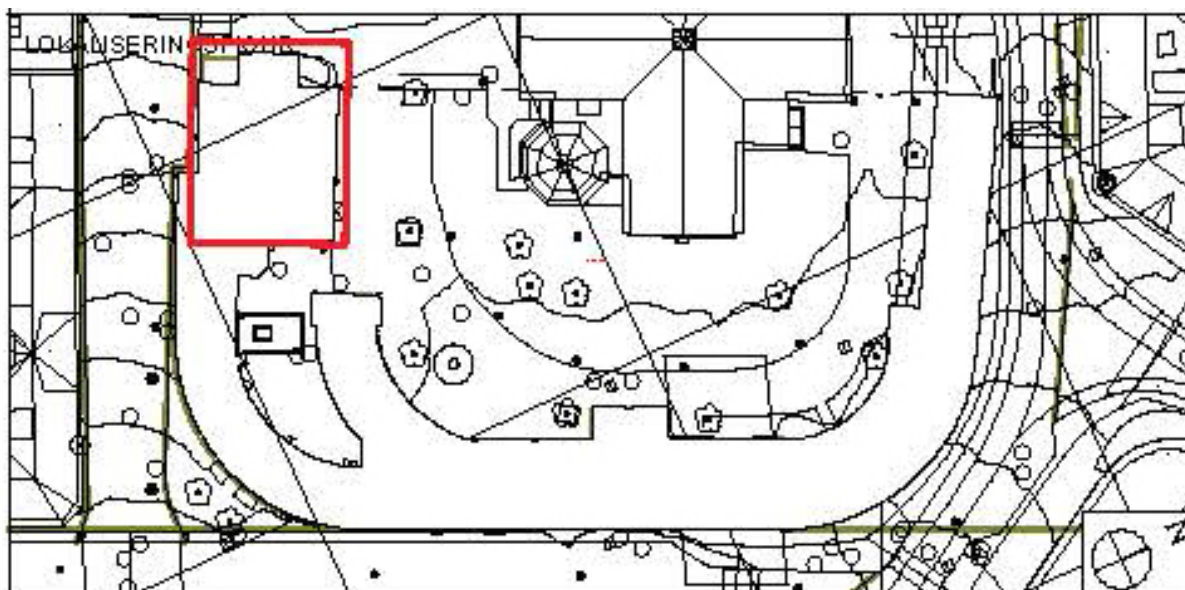
2 Undersøkelsens omfang

Vinduene befinner seg i Brannvakten i Kirkeristen, Oslo (figur 1). Bygningen er øst-vest-orientert, med fondvegg mot åpen plass i vest, ved Domkirken. De undersøkte vinduene befinner seg i de to vestvendte rommene i 1. etasje, og det vestvendte fondrommet i 2. etasje. Vinduene er tidligere dokumentert av arkitektkontoret gjennom tegninger. De undersøkte vinduene i 1. etasje er VB08 i nordvestre hjørnerom og VB11 i sørvestre hjørnerom (figur 2). I fondrommet i 2. etasje er VB22 og VB23 mot vest undersøkt samt VB26 mot sør (figur 3).

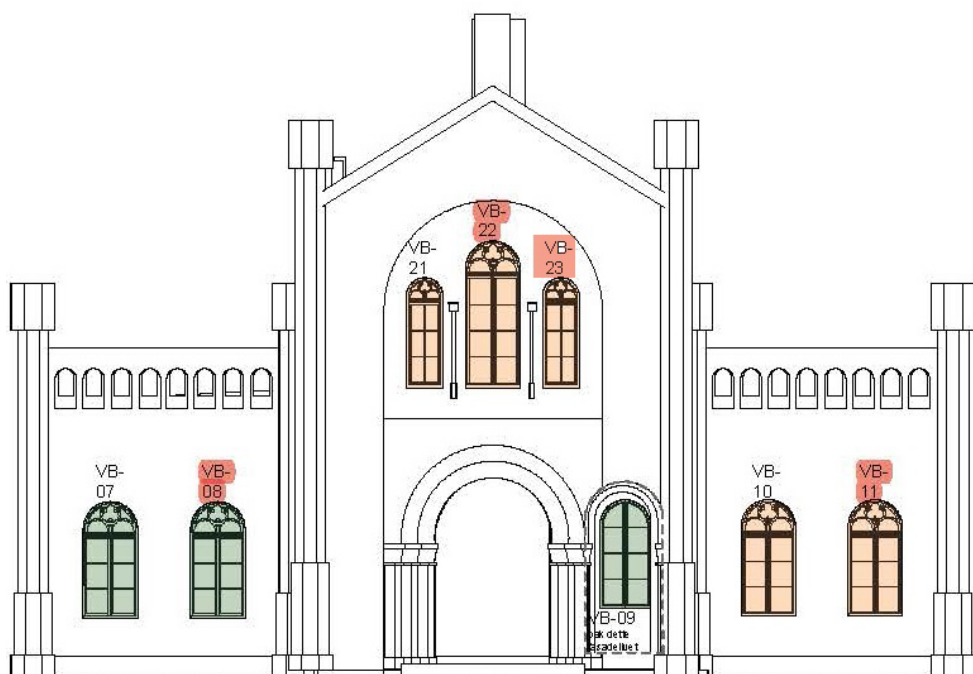
2.1 Undersøkte elementer

Vinduelementenes omtrentlige alder var allerede kartlagt av Arkitektskap. Basert på denne kartleggingen valgte arkitekten ut hvilke deler av vinduene som skulle fargeundersøkes. Elementene og metode for undersøkelsen er listet opp i tabellen under.

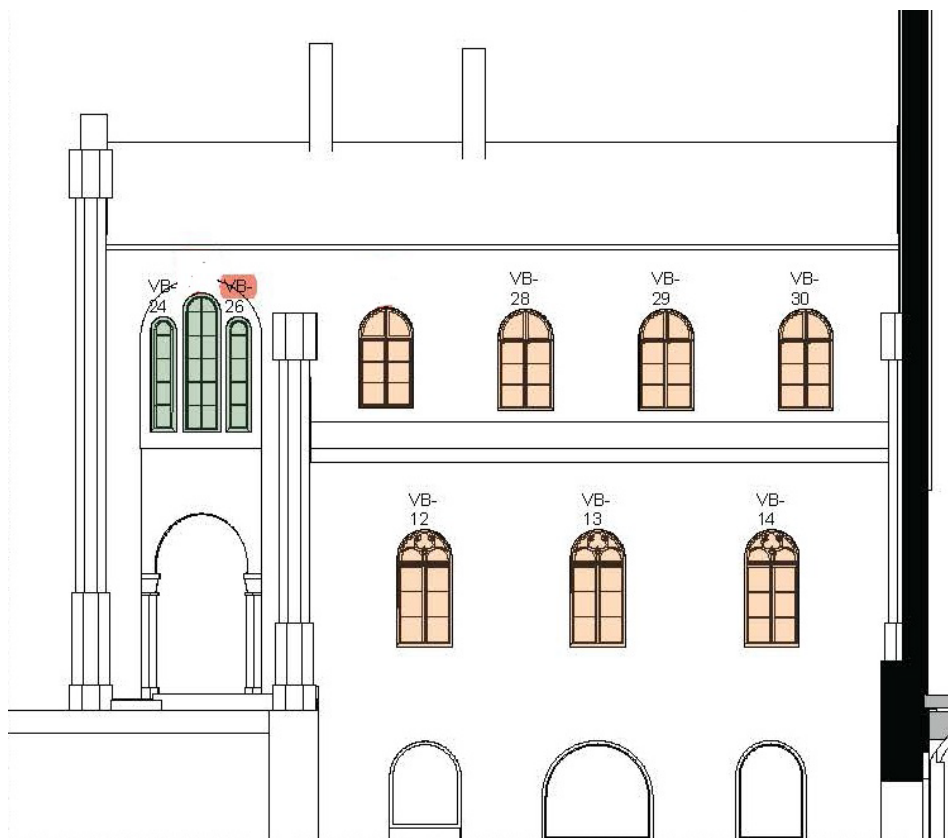
Vindu	Element	Avdekking	Mikroskopi
VB08	gerikt	x	x
	karm	x	x
	ramme	x (liten)	x
	midtpost		x
VB11	gerikt	x	x
	varevindu		x
VB23	gerikt	x	x
	overfelt	x	
	Karm eksteriør		x
VB26	gerikt	x	x
	varevindu		x
	yttervindu		x
	karm	x (grov)	
	Karm eksteriør	x	

Figur 1 Brannvakt markert med rødt, og den korsformede bygningen er Oslo domkirke. Tegning: Arkitektskap for Kulturetaten, Oslo, 2023.

Figur 2. Fasade vest. Vinduer markert med rødt, VB08, VB11, VB 22 og VB23 er undersøkt. Utsnitt av tegning v/Arkitektskap for Kulturetaten, Oslo, 2023.

Figur 3 Fasade sør. Vindu markert med rødt, VB26 er undersøkt. Utsnitt av tegning v/Arkitektkap for Kulturetaten, Oslo, 2023.

3 Sammen drag resultat

Periode →	1, Nybygg, 1854-1856	2	3	...	Fra 1950-tallet (moderne maling)
VB08					
Gerikt	-	Dagens gerikter settes inn. Grågrønn			Hvit
Karm, yttervindu	Mørk brun linoljemaling 7020-Y30R/ 8010-Y30R	Grågrønn			Hvit

Periode →	1, Nybygg, 1854-1856	2	3	...	Fra 1950-tallet (moderne maling)
VB11					
Gerikt	Gulbrun linoljemaling 4050-Y30R (blank)	Eikeådring			Hvit
Varevindu	-		Varevindu settes inn. Hvit		Hvit

Periode →	1, Nybygg, 1854-1856	2	3	...	Fra 1950-tallet (moderne maling)
VB23					
Gerikt	Gulbrun linoljemaling 4050-Y30R (blank)	Hvit med gullstaffering	Hvit	1: Mørk blå 2: Mørk brun	Hvit
Overstykke	Gulbrun linoljemaling 4030-Y30R/ 4050-Y30R (uvisst om fernissert)			1: Mørk blå 2: Mørk brun	Hvit
Karm eksteriør	Gulbrun linoljemaling 4030-Y30R	Mørk brun	Mørk brun eller mørk rød	Mørk brun eller mørk rød	Mørk rød
VB26					
Gerikt	-	Hvit med gullstaffering		1: Mørk blå 2: Mørk brun	Hvit
Varevindu	-	-	Varevindu settes inn. Hvit		Hvit
Yttervindu	Gulbrun linoljemaling 4030-Y30R/ 4050-Y30R (uvisst om fernissert)			1: Hvit 2: Mørk brun	Hvit
Karm interiør	Gulbrun linoljemaling 4030-Y30R/ 4050-Y30R (uvisst om fernissert)	(ikke undersøkt)	(ikke undersøkt)	(ikke undersøkt)	(ikke undersøkt)
Karm eksteriør	Gulbrun linoljemaling 4040-Y30R	Mørk brun	Mørk brun eller mørk rød	Mørk brun eller mørk rød	Mørk rød

Figur 4 Detalj fra maleri av Wilhelm von Hanno datert 1869. Den gulbrune fargen på utvendige vinduer stemmer godt overens med funn i fargeundersøkelse. Kilde: Digitalmuseum, id. OB.01058.

4 Anbefaling

Ved rekonstruksjon av malte flater bør det gjøres oppstryksprøver som sammenholdes med avdekkede, opprinnelige flater på stedet. Vurderingen bør gjøres av konservator i samråd med utførende maler.

Vinduene er opprinnelig malt med linoljemaling og bør også rekonstrueres med denne typen maling. Den første gulbrune malte overflaten på geriktene L00R10 har vært blank. Til rekonstruksjon av blanke overflater med linoljelakk, og til eventuell rekonstruksjon av dekmaling som ådring (treimitasjon) som på VB11, bør det brukes malere som har erfaring med denne typen materialer.

5 Fotodokumentasjon

Figur 5 Til venstre VB 08, til høyre VB11, i henholdsvis nordre og søndre rom mot vest i 1. etasje.

Figur 6 Til venstre VB23, til høyre VB26, begge i fondrommet mot vest i 2. etasje.

6 Bygningshistorikk

Oppdragsgiver ønsket ikke bygningshistorikk inkludert i undersøkelsen. Funnene er derfor ikke koblet opp mot noen årstall i bygningens historie, og det er kun laget et forenklet periodeskjema (kap 3).

7 Metode

7.1 Avdekkinger

Lagvise avdekkinger (ofte kalt *fargetrapper*) av malingslag ble utført på utvalgte bygningselementer. Dette ble gjort mekanisk med skalpell. For å kontrollere at resultatet er representativt ble det gjort stikkprøver på tilsvarende bygningselementer og overflater.

7.2 Tverrsnitt av malingslagene

Det ble tatt ut materialprøver for mikroskopiundersøkelse. Fremstilling av tverrsnitt gjør det mulig å se eksakt antall malingslag på en gitt flate, dersom disse er intakte, og gir utfyllende informasjon til avdekkinger. Med UV-lys kan man hente ut informasjon om malingslagenes oppbygging, samt identifisere enkelte pigmenter. Tverrsnitt av malingslagene er undersøkt i mikroskop ved NIKUs konserveringsatelier. Materialprøver er støpt inn i syntetisk kunstharpiks (Technovit 2000 LC) og slipt vinkelrett. Prøvene er undersøkt med lysmikroskop (NIKON Eclipse Ci-Pol) med 50x, 125x, 250x og 500x forstørrelse i både normallys og ultrafiolett lys (UV-filter EX 330-380nm, DM 400, BA 435). Digitale fotografier av prøvene er lagret i TIFF-filformat. Materialprøvene oppbevares hos NIKU.

7.3 Registrering av fargekoder

Fargeregistrering ble gjort med NCS (Natural Color System® Index 1950), som er et internasjonalt system for beskrivelse av farge. Det er bare avdekkede farger som er kodet, og det er ikke mulig å kode en farge ut fra tverrsnitt. Fargekodene skal i de fleste tilfellene oppfattes som veiledende, både fordi malingen ofte forandres over tid og fordi det sjeldent er mulig å finne én NCS-kode som fullstendig samsvarer med den avdekkede fargen. Det må tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingen ble påført. Oljen i oljebaserte malinger gulner når den ikke utsettes for lys. Konservatorer tar hensyn til pigmentenes og bindemidlenes endringer når fargene kodes. Dersom den avdekkede fargen ligger mellom to fargekoder, angis dette med en skråstrek (/) mellom kodene.

7.4 Vurdering av bindemiddel

Bindemiddel i malingslagene er vurdert visuelt i avdekkinger og tverrsnitt.

7.5 Lagskjema

I lagskjemane viser nummerene (Nr. 1, etc) til avdekkede malingslag i fargetrapp mens L (feks L1) viser til lag som vi mener har stått fremme. I denne rapporten har vi nummerert de tidligste lagene som har stått fremme (L1) samt første felles oppmaling når nye vinduselementer er blitt satt inn. De senere overflatelagene er ikke nummerert.

7.6 Periodeskjema

Se kap 6.

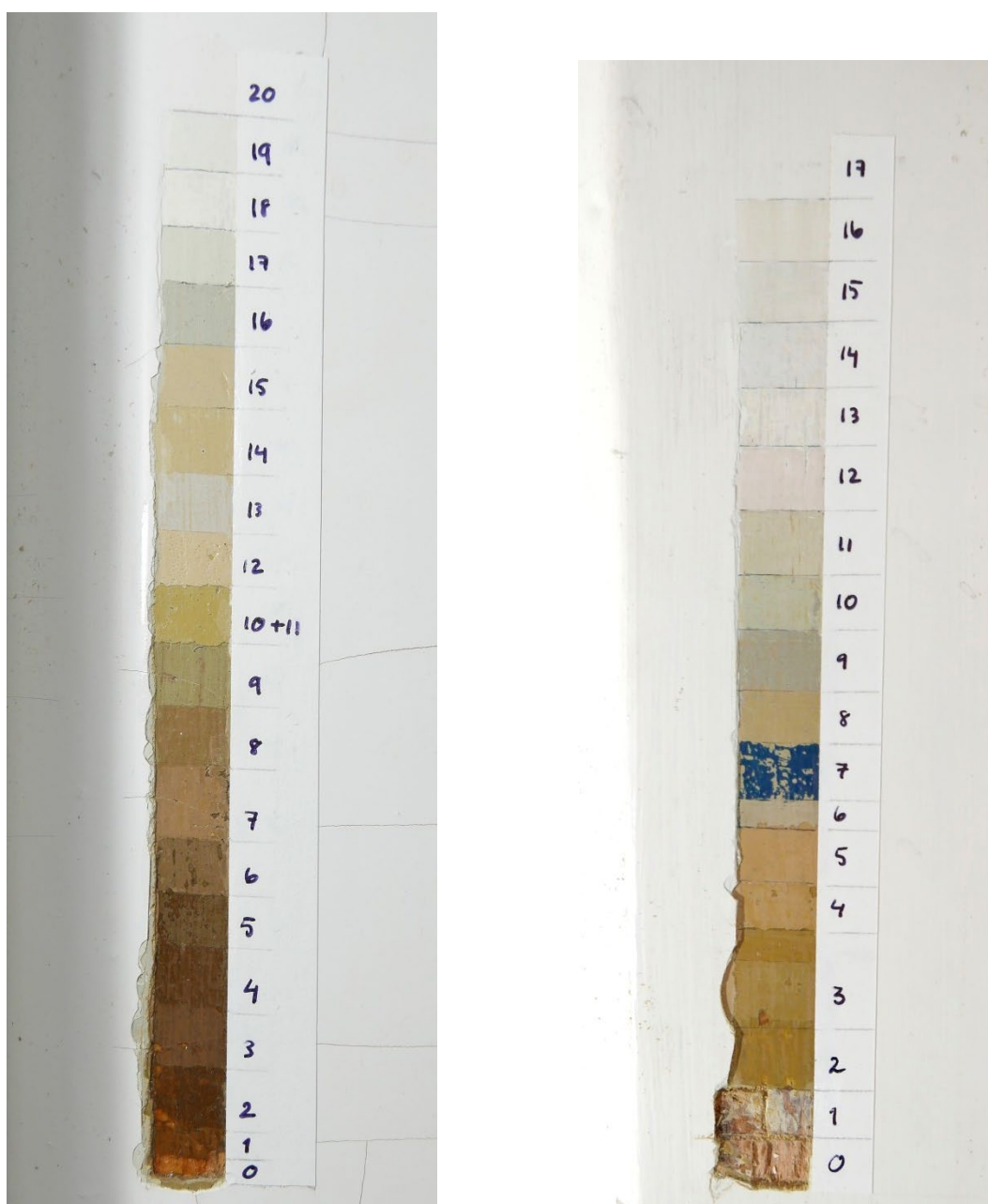
7.7 Foto

Foto er tatt av prosjektdeltagere i NIKU med mindre annet er nevnt.

8 Resultat

8.1 VB 08

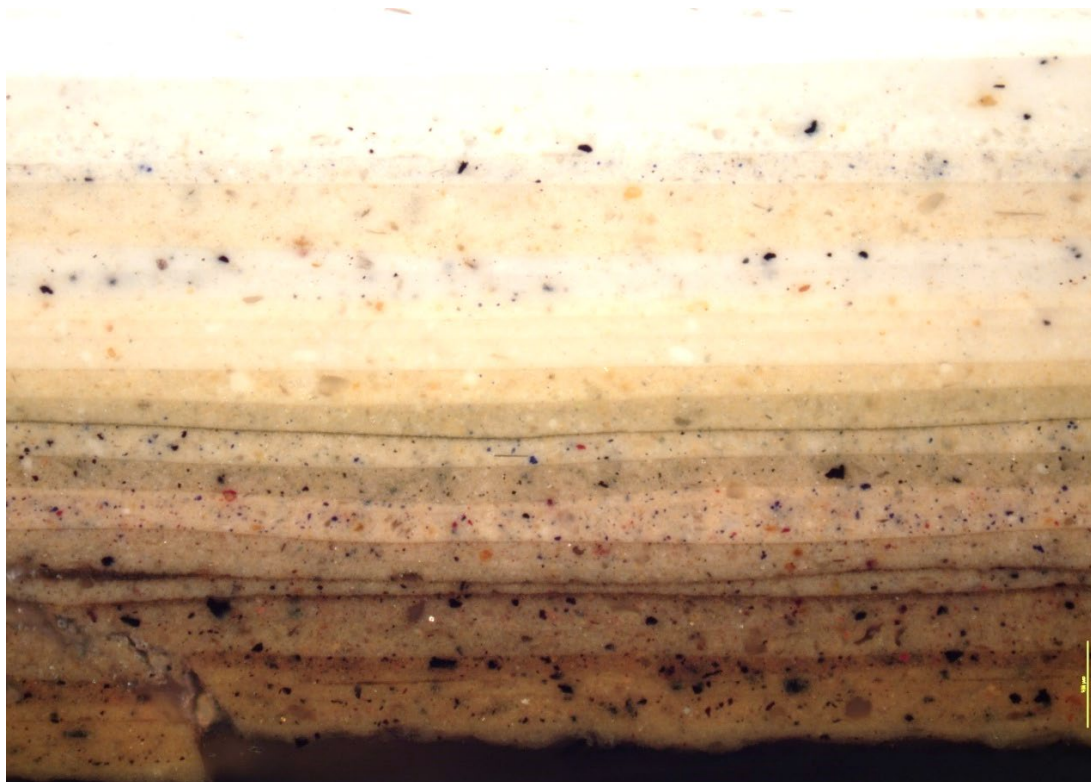
Gerikt, karm, midtpost og ramme er undersøkt. Undersøkelsen viser at karm og midtpost samt rammen på yttervinduet er de eldste delene på VB08 og har de samme malingslagene. Geriktene er yngre enn karm/midstokk og ytteramme. Det ser ut til at geriktene eldste overflate (nr 3,L1) tilsvarer nr 9, L7 på de eldste delene. Innervinduene er antatt enda yngre. Disse er ikke undersøkt.

Figur 7 Avdekkinger VB08. Karm til venstre (eldst), gerikt til høyre (nyere). Nr 9 (grågrønn) på karm kan være samtidig med første overflatelag (nr 3) på gerikt.

8.1.1 VB08 Karm, ramme og midtstokk

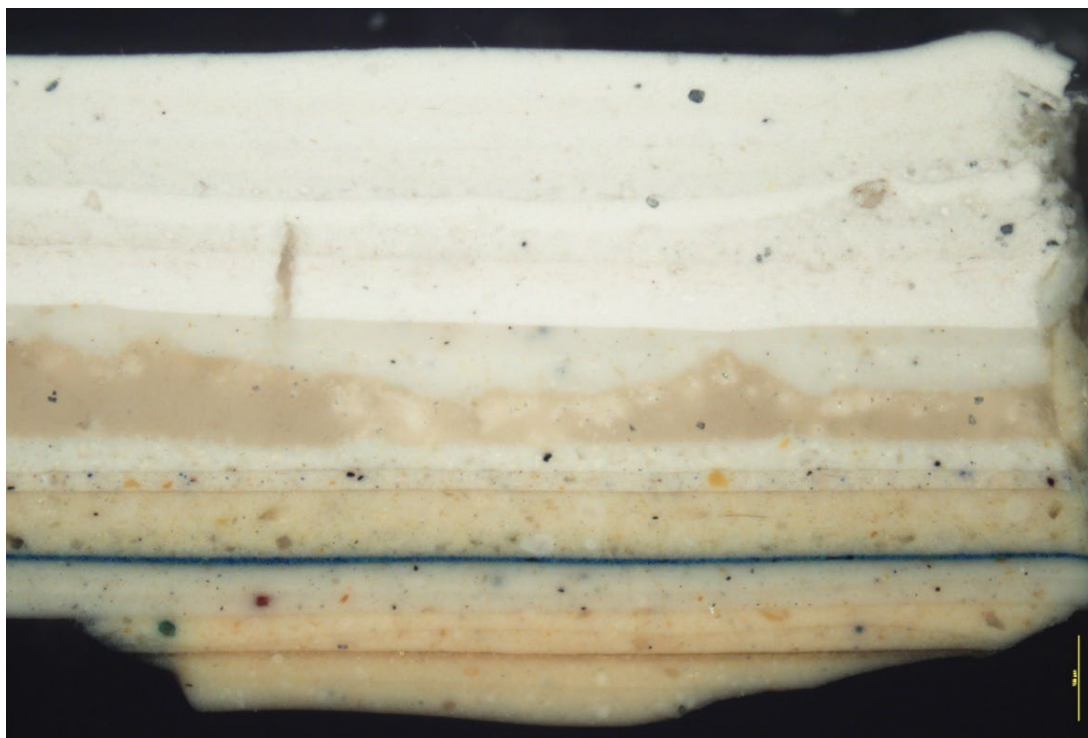
Nr	Lag	Farge	NCS-S (kodet etter fennisering)	Materialer	Merknader
20	L	Hvit	-		
19	L	Hvit	-		
18		Hvit	-		
17	L	Lys grå	1502-Y	Oljemaling	
16	L	Grå	2500-N/2502-N	Oljemaling	
15	L	Beige	2010-Y30R /3010-Y30R	Oljemaling	
14		Beige	3020-Y10R		
13	L	Grå	2000-N		
12	L	Beige	2010-Y30R	Oljemaling	
11	L	Grønnoker	3010-Y/3020-Y	Oljemaling	
10		Grønnoker		Oljemaling	
9	L7	Grågrønn	4010-G90Y	Oljemaling	Blank. Dagens gerikter settes inn.
8	L6	Brun	5020-Y20R	Oljemaling	
7	L5	Rødbrun	4020-Y30R	Oljemaling	
6	L4	Rødbrun	5010-Y30R	Oljemaling	
5	L3	Brun	6010-Y10R	Oljemaling	
4	L2	Mørk brun	7020-Y20R	Oljemaling	Misfarget eller mørkt lag. Pigmentert lakk? Tynt.
3		Brun		Oljemaling	
2	L1	Mørk brun	7020-Y30R/ 8010-Y30R	Oljemaling	Litt mørkere enn 7020-Y30R, mer fargesterk enn 8010- Y30R
1		Brun	6020-Y20R	Oljemaling	Grunning.
0		(lyst)	-	Tre	

Figur 8 VB08 Karm, materialprøve 2, 10x. Mørke lag med grove pigmenter innerst.

8.1.2 VB08 Gerikt

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
17	L	Hvit			
16	L	Hvit			
15		Hvit			
14	L	Lys grå	1002-B50G		
13	L	Lys grå	0502-Y		Hvit grunning under
12		Lys rosa	1005-Y60R	Oljemaling	Hvit grunning under
11	L	Gråbeige	1505-Y	Oljemaling	
10	L	Gråbeige	1502-Y	Oljemaling	Som nr 17 Karm
9	L	Grå	2500-N/2502-Y	Oljemaling	Som nr 16 Karm
8		Beige	3020-Y10R	Oljemaling	Som nr 14 Karm
7	L	Mørk blå	5540-B	Oljemaling	
6	L	Gråbeige	2005-Y/ 3005-Y	Oljemaling	Kan være en veldig gulnet ren grå som nr. 13 på karm
5		Grønnoker	3020-Y10R/ 3020-Y20R	Oljemaling	
4	L	Grønnoker	3030-Y20R	Oljemaling	
3	L1	Grågrønn	4010-G90Y (kode hentet fra karm)	Oljemaling	Blankt, gulnet toppstrøk. Tilsvareer trolig nr. 9 grågrønn på karm.
2		Oker	4030-Y	Oljemaling	
1		Hvit	-	Oljemaling	Grunning
0				Tre	

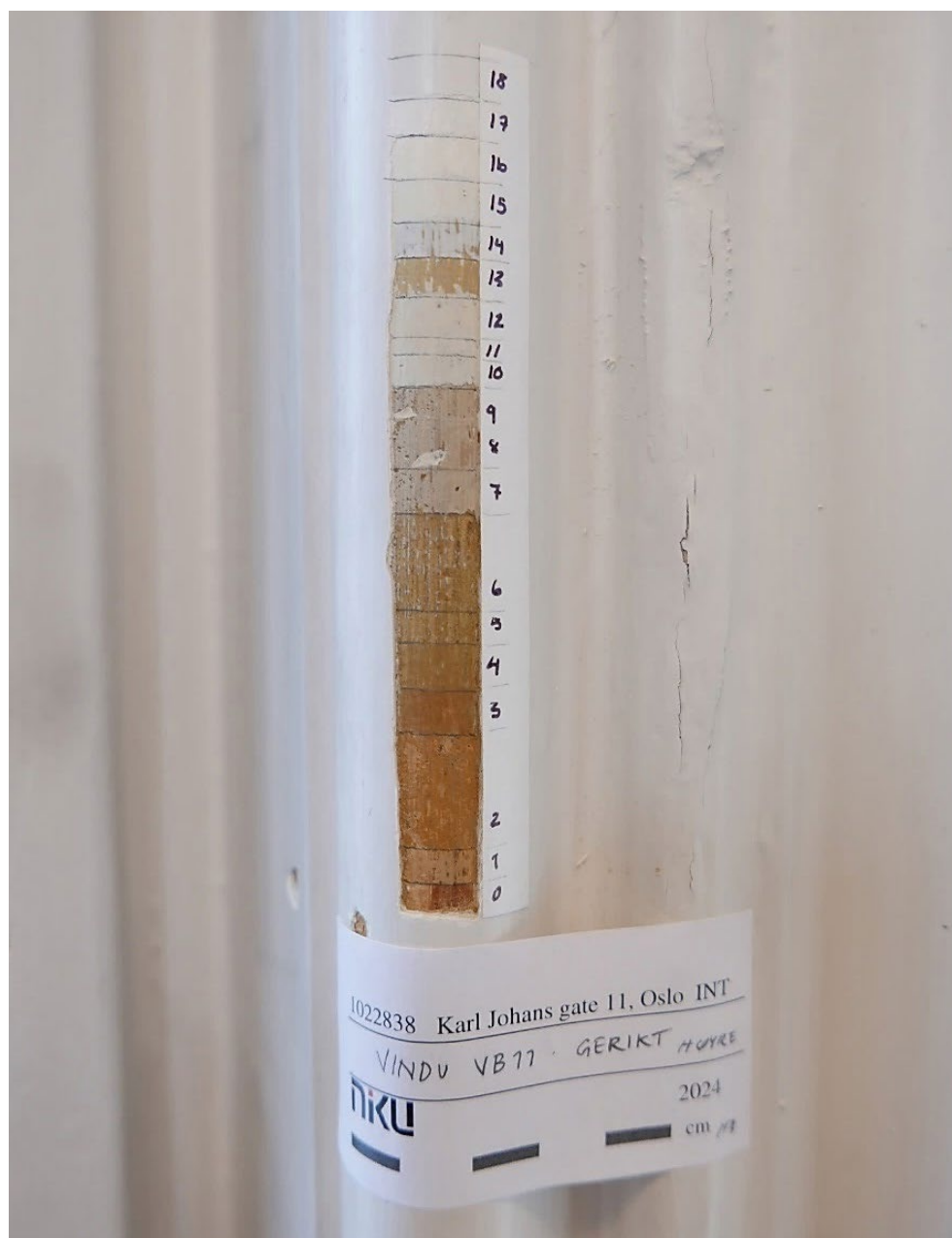

Figur 9 VB08 Gerikt, materialprøve 1 (delt), 10x. Med (delt) menes at materialprøven har delt seg i to pga dårlig vedheft mellom malingslagene. Det trengs derfor to foto for å vise malingens stratigrafi; nederste foto viser nedre del av prøven, med treverk nederst i bildet; øverste foto viser øvre del av prøven, med dagens malingslag øverst. Første overflatelag på gerikt (lyst grønnlig lag på nederste bilde) tilsvarer trolig nr. 9, L7 på karm.

8.2 VB 11

Gerikt og varevindu er undersøkt. Undersøkelsen viser at geriktene er eldst av de undersøkte elementene på VB11. Innerste malingslag på geriktene, L1, ser ut til å tilsvare innerste malingslag, L1, på gerikt, overstykke og karm på VB23 og på yttervindu og karm på VB26. Stikkprøve i karm på VB11 viser det samme. Senere males geriktene med en eikeådring (figur 12).

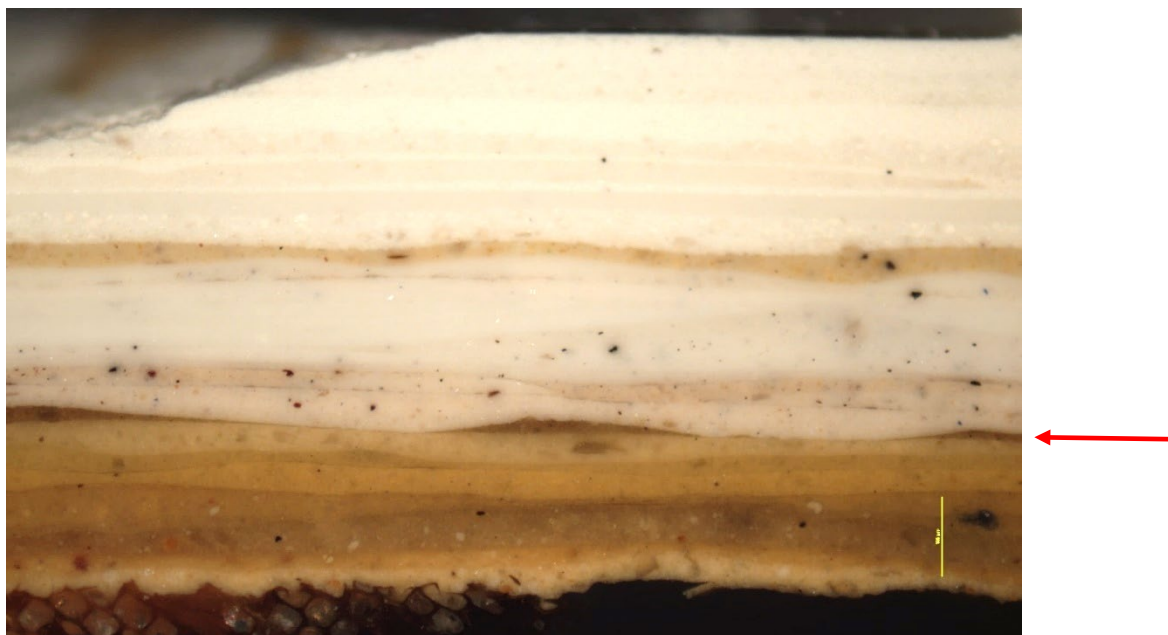
Varevindue er yngre enn geriktene. Det ser ut til at varevinduenes eldste overflate (hvit) tilsvarer nr. 12, L4 på på geriktene. Varevinduets lag er undersøkt med materialprøve og mikroskopi (figur 16).

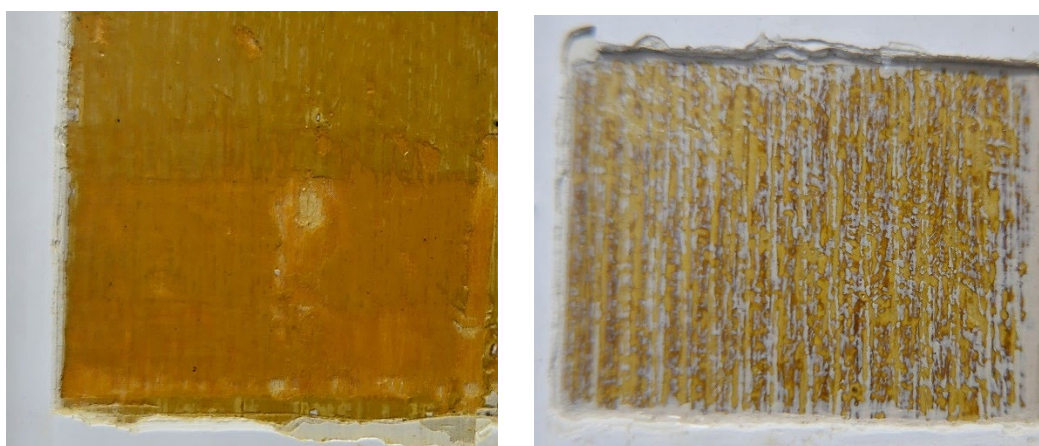
Figur 10 Avdekking VB11 Gerikt.

8.2.1 Gerikt.

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
18	L	Hvit	-		
17	L	Hvit	-		
16	L	Hvit	-		
15	L	Hvit	-		
14		Hvit	-		
13	L	Oker	3020-Y10R	Oljemaling	
12	L4	Hvit	-	Oljemaling	Varevinduer settes inn.
11		Hvit	-	Oljemaling	
10		Hvit	-	Oljemaling	
9	L3	Rødlig grå	4010-Y30R	Oljemaling	
8		Rødlig grå	3010-Y30R	Oljemaling	
7		Rødlig grå	3010-Y30R	Oljemaling	
6	L2	Transparent	Fernissert: 6030-Y30R	Lakk/ferniss	
(6)		Mørk brun, halvtransparent	6020-Y30R	Oljemaling	Eikeådring
5		Beige	2010-Y30R	Oljemaling	2 lag, bunnfarge til ådring
4	L	Transparent	Fernissert maling: 4050-Y20R	Lakk/ferniss	L1 er gjentatt to ganger
(4)		Gulbrun	4030-Y20R	Oljemaling	
3		Gulbrun	4040-Y30R	Oljemaling	
2	L1	Transparent	Fernissert maling: 4050-Y30R	Lakk/ferniss	Trolig tilsvarende første overflate på gerikt VB23 og yttervindu og karm VB26
(2)		Gulbrun	4040-Y30R/ 3040-Y30R	Oljemaling	
1		Gulbrun	2010-Y30R/ 3010-Y30R	Oljemaling	
0		Tre	-		

Figur 11 VB11 Gerikt, materialprøve 7, 10x. Ådring på L2 synes som mørke, slakke topper.

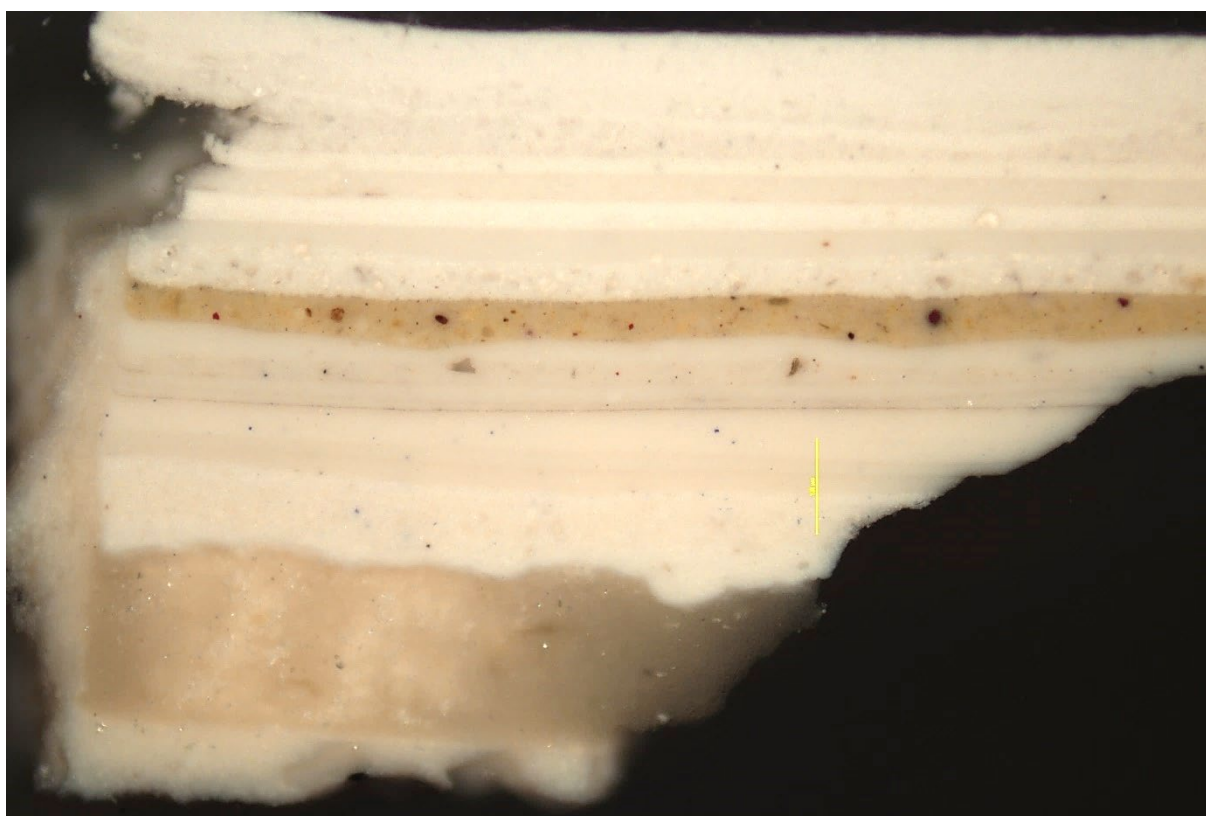

Figur 12 VB11 Større avdekkinger av de første lagene. Til venstre: L1. Ingen ådring funnet på innerste lag. Til høyre: Deretter males gerikten med eikeådring (L2).

8.2.2 Varevindu

Kun undersøkt med stikkprøve og materialprøve.

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
9	L	Hvit	-		
8	L	Hvit	-		
7	L	Hvit	-		
6	L	Hvit	-		
5		Hvit	-		
4	L	Oker	-	Oljemaling	
3	L1	Hvit	-	Oljemaling	Tilsvareer nr 12 på gerikt
2		Hvit	-	Oljemaling	
1		Hvit	-	Oljemaling	
0				tre	

Figur 13 VB11 Ramme varevindu, materialprøve 6 (delt), 10x.

8.3 VB 23

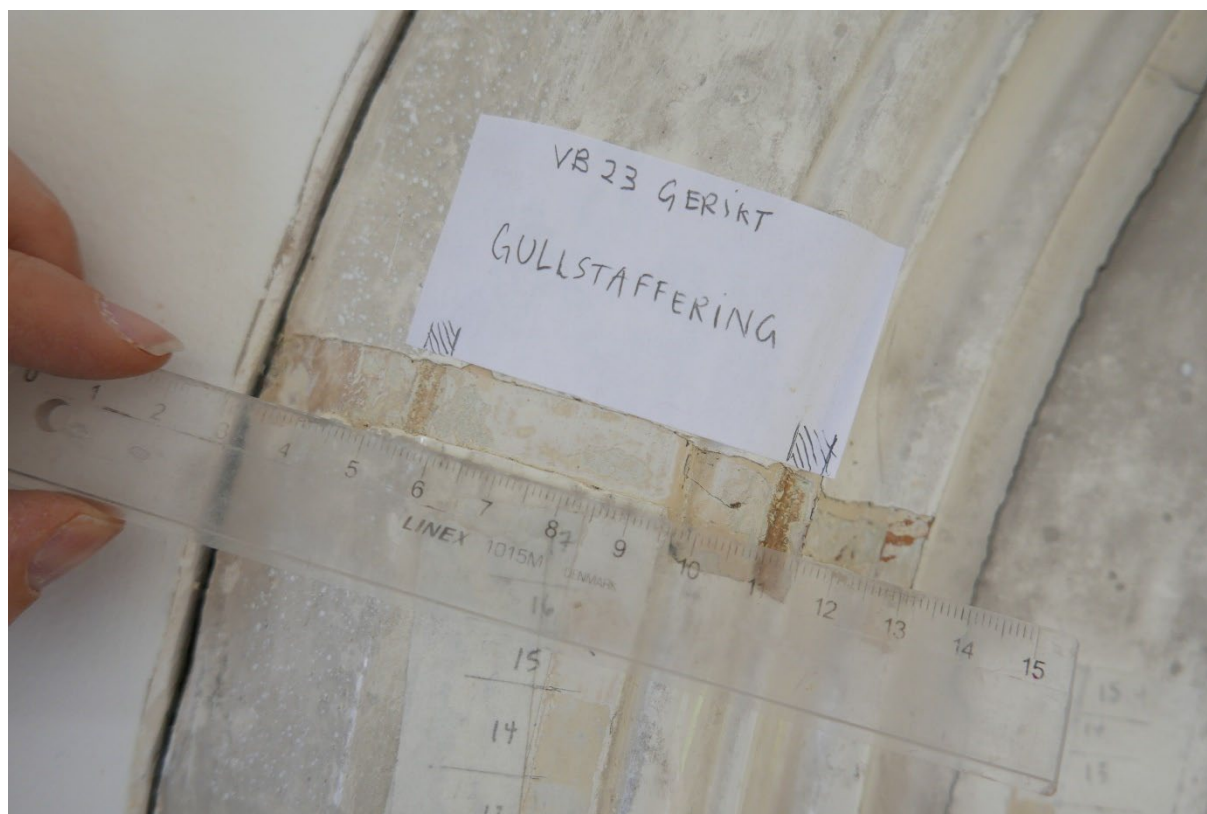
Gerikt og overstykke er undersøkt. Undersøkelsen viser at vindu VB23 først var malt gulbrunt både på innsiden - på gerikt og overstykke - og utvendig, på karm og staff. Rammen på yttervindu VB26 har også disse gulbrune eldste lagene (L1). Geriktene og overstykket males etterhvert hvite. Geriktene får gullstaffering, som på VB26.

Figur 14 Avdekking VB23 Gerikt og overstykke.

8.3.1 Gerikt og overstykke

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
20	L	Hvit	-		Skitten overflate
19	L	Hvit	-		
18		Hvit	-		
17	L	Lys varm grå	1505-Y		
16	L	Gråhvit	1002-Y		
15	L	Varm grå	2010-Y10R	Oljemaling	
14	L	Mørk brun	8010-Y50R	Oljemaling	(kodet fernissert)
13	L	Mørk blå	8502-B	Oljemaling	(kodet fernissert)
12		Beige	1015-Y20R	Oljemaling	
11	L	Gulhvit	1005-Y/1010-Y	Oljemaling	Gullstaffering
10		Hvit	0505-Y	Oljemaling	Grunning
9		Hvit		Oljemaling	
8		Lys gråblå	1500-N/1502-B	Oljemaling	(Flere lag)
7	L2	Transparent	4050-Y30R	Lakk/ferniss	Pigmentert?
6		Gulbrun	4030-Y20R	Oljemaling	
5		Gulbrun	4030-Y20R	Oljemaling	
4	L1	Transparent	4050-Y30R	Lakk/ferniss	Blank
3		Gulbrun	4030-Y30R	Oljemaling	Toppstrøk
2		Gulbrun	4030-Y30R	Oljemaling	Bunnstrøk
1		Hvit		Oljemaling	Grunning (ikke på gerikt)
0				Metall/tre	

Figur 15 VB23 Utstrekning av gullstaffering på geriktene.

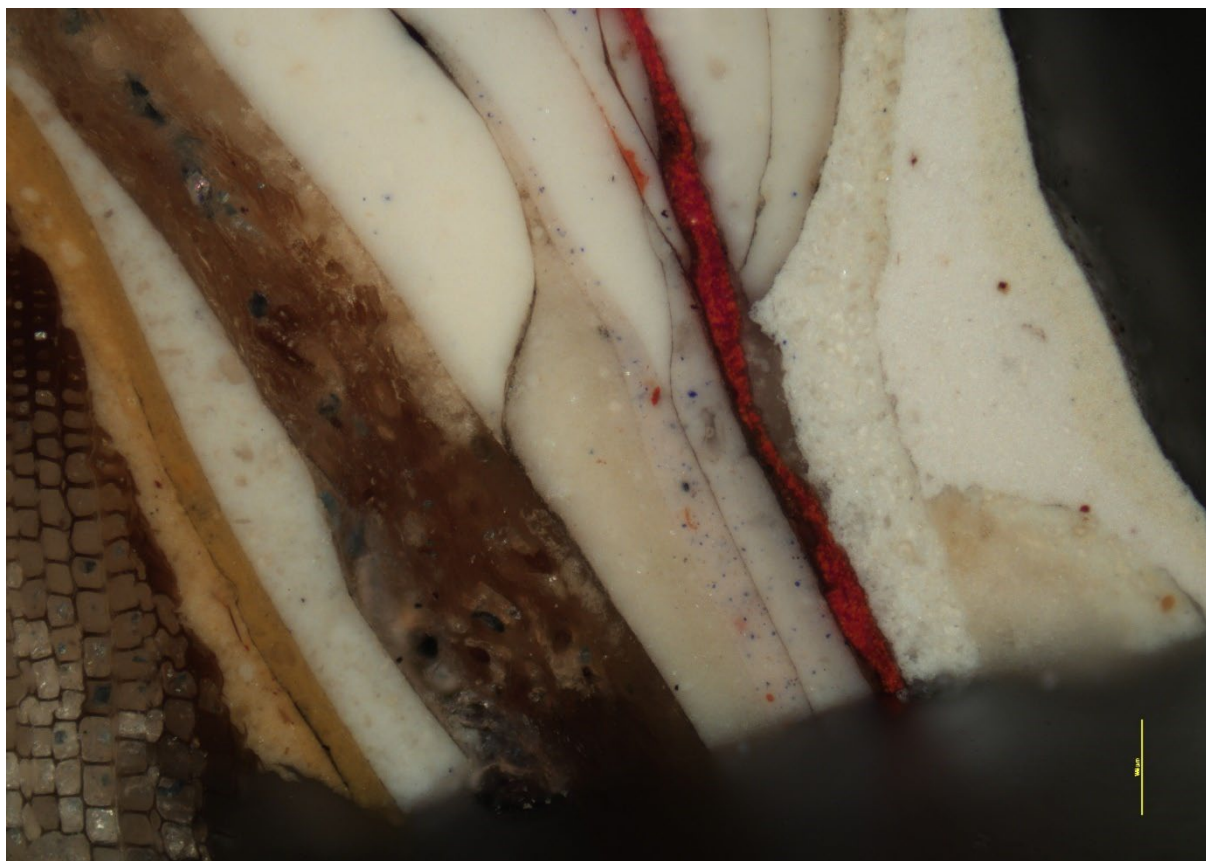
Figur 16 Eksponert opprinnelige malt gulbrun overflate på gerikt VB22.

Figur 17 VB23 Gerikt, materialprøve 8, 10x. To oppmalinger med gulbrunt innerst.

8.3.2 Vegg ved VB23

På yttersiden av gerikt til VB23, mot vegg, er det rester av veggens malings- og tapetlag mellom geriktens malingslag. Om oppdragsgiver ønsker kan NIKU gjøre flere undersøkelser for å finne rommets veggfarger ved en senere anledning.

Figur 18 VB23 Gerikt, side mot vegg, materialprøve 8, 10x.

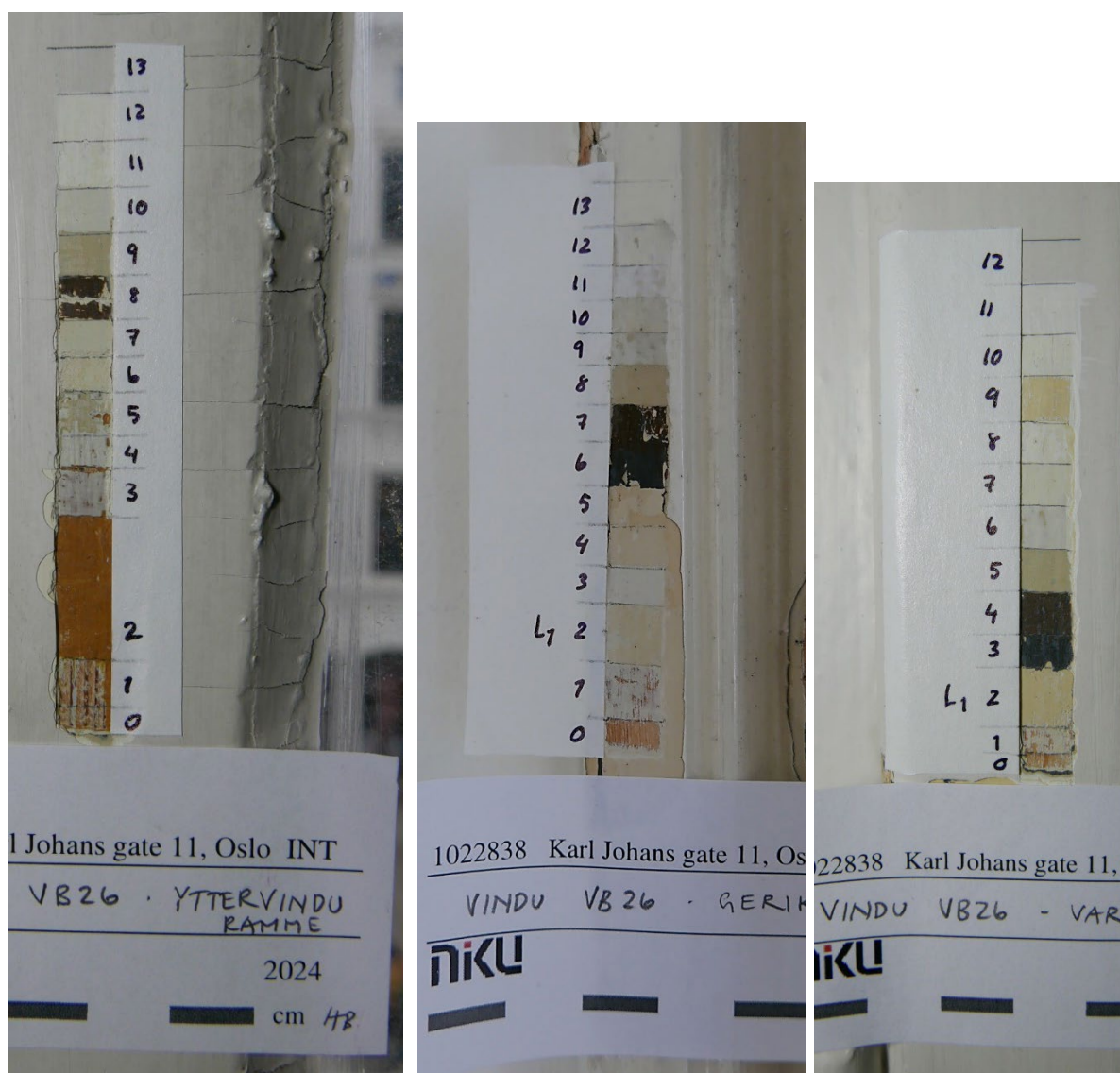
8.4 VB 26

Gerikt, karm, varevindu og yttervindu er undersøkt. Ramme yttervindu og karm er de eldste undersøkte elementet på VB26. De var opprinnelig malt gulbrune, som VB23 (gerikt, karm og overstykke) og VB11 (gerikt og karm).

Geriktene er yngre. De ble først malt hvite, med gullstaffering som på gerikt VB23. Karm og ramme ble samtidig også malt hvite. Deretter ble det satt inn varevinduer, malt hvite.

8.4.1 Ramme yttervindu

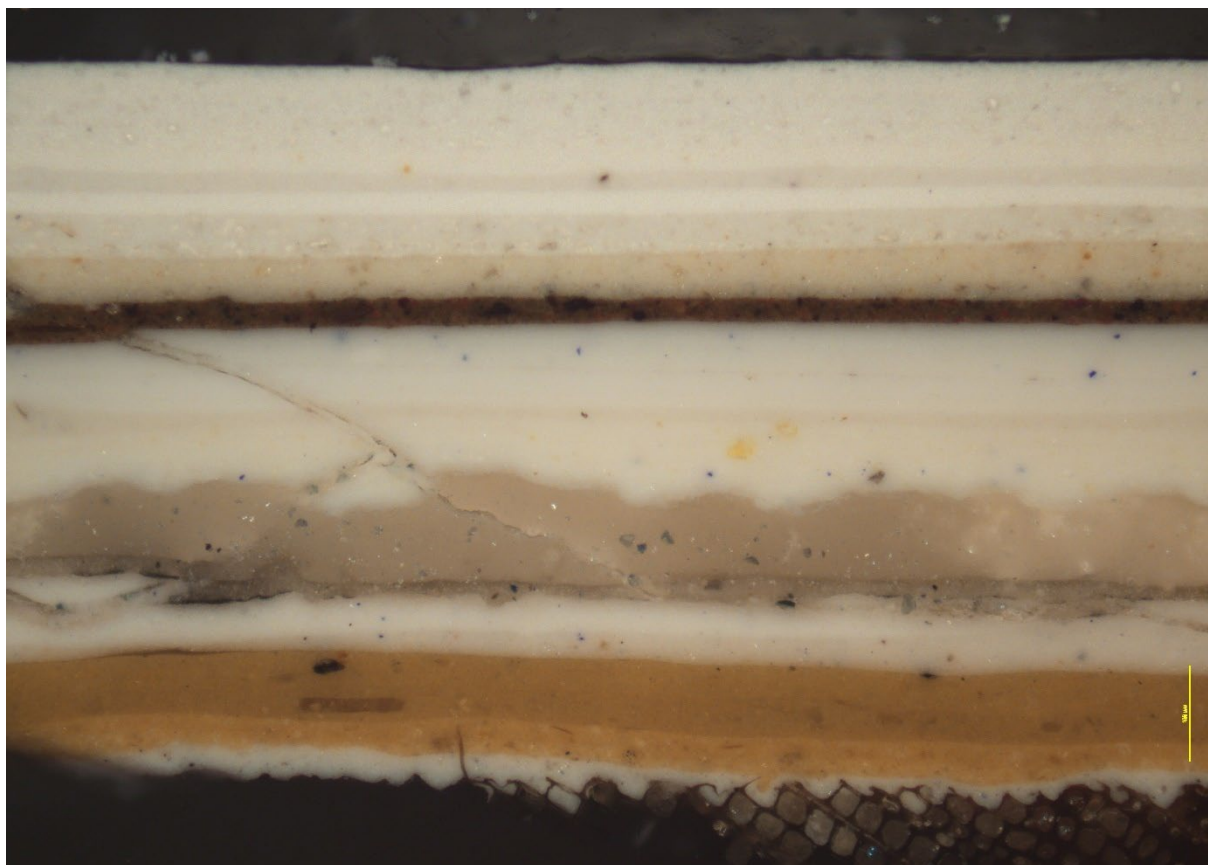
Avdekkingen (figur 21, venstre bilde) viser samme malingslag som på gerikt og overstykke for VB23. Se tabell for disse, kap. 8.3.1, s. 22.

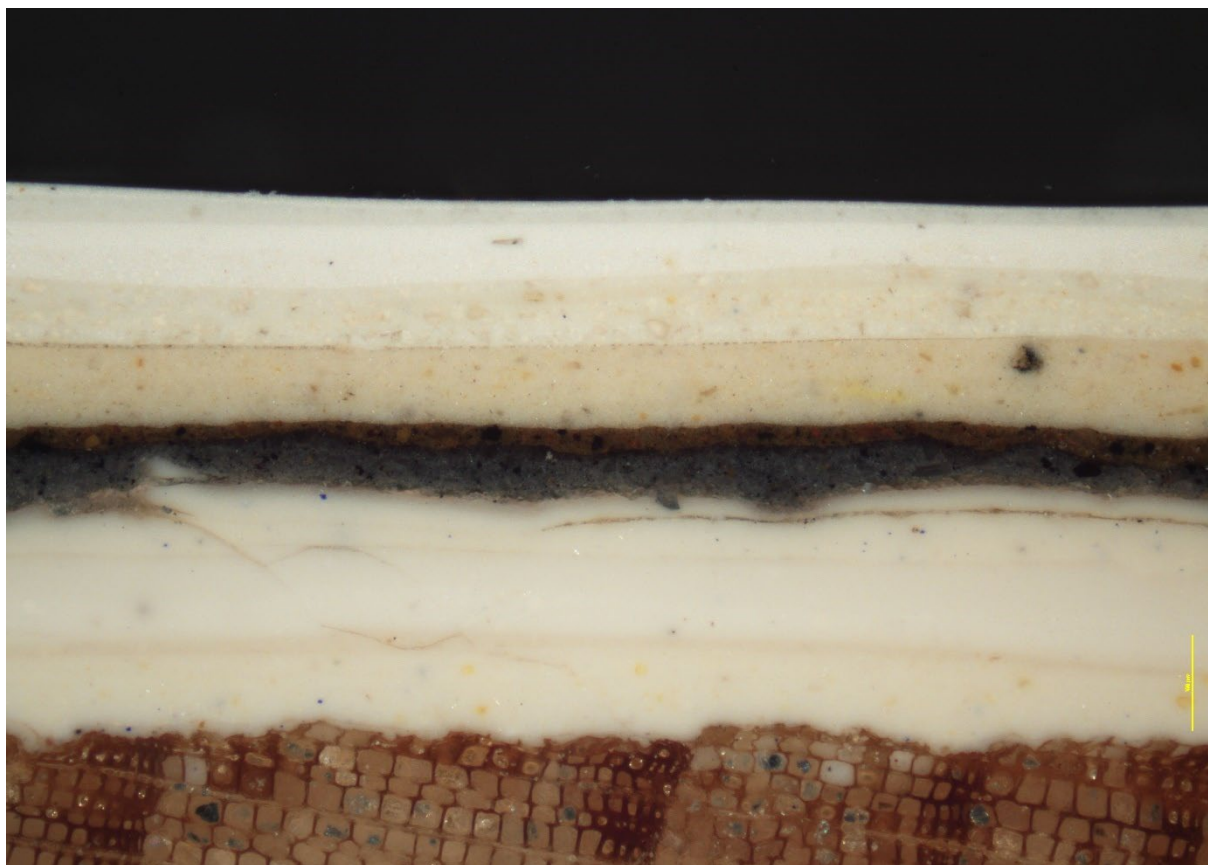
Figur 19 Avdekking VB26. Til venstre: ramme yttervindu, midten: gerikt og til høyre: ramme varevindu.

8.4.2 Gerikt

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
13	L	Hvit	-		
12	L	Hvit	-		
11		Hvit	-		
10	L	Lys varm grå	1505-Y		
9	L	Gråhvit	1002-Y		
8	L	Varm grå	2010-Y10R		
7	L	Mørk brun	8010-Y50R		(kodet fernissert)
6	L	Mørk blå	8502-B		(kodet fernissert)
5		Beige	1015-Y20R		
4	L2	Hvit	-		Varevindu settes inn
3	L?	Hvit	-		
2	L1	Hvit	-	Oljemaling	Gullstaffering
1		Hvit	0505-Y	Oljemaling	Grunning
0		(lyst)		tre	

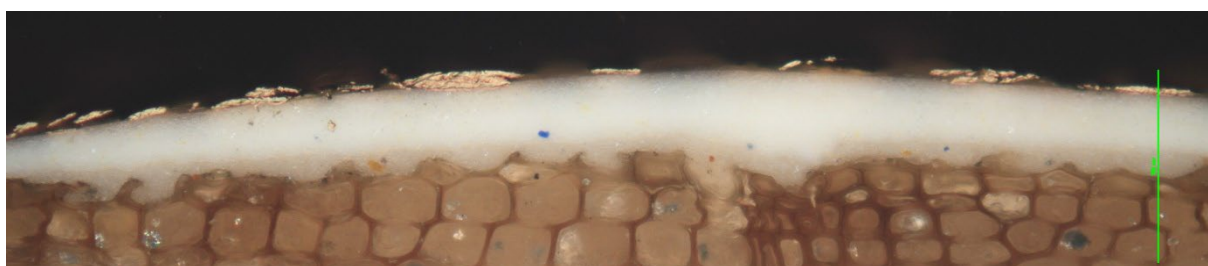
Figur 20 VB26 Yttervindu ramme, materialprøve 11, 10x.

Figur 21 VB26 Gerikt, materialprøve 9, 10x.

Figur 22 VB26 Gerikt staff, materialprøve 10 (delt), 20x.

Figur 23 VB26 Varevindu ramme, materialprøve 12, 10x.

8.5 Eksteriør VB23 og VB26

Utvendig karm og staff på VB23 og utvendig karm på VB26 er undersøkt.

Det ser ut til at eksteriør og interiør har hatt samme gulbrune farge på vinduene i første periode. På de innvendige geriktene er det imidlertid lagt et lakklag over som gjør overflaten blankere og gir fargen mer dybde. Tilsvarende er ikke påvist på utsiden.

Nr	Lag	Farge	NCS-S	Materialer	Merknader
7	L	Mørk rødbrun	7020-Y60R (mettet opp)		Dagens, krittet
6		Mørk brun	8010-Y50R		
5	L	Mørk brun	8010-Y50R		
4	L	Rødbrun	-	Oljemaling	
3	L	Gulbrun	4040-Y30R	Oljemaling	
2	L1	Gulbrun	4040-Y30R	Oljemaling	
1		Hvit	-	Oljemaling	Grunning
0		(lyst)	-	tre	

Figur 24 VB23. Eksteriør karm og staff. Uttaksted materialprøver.

Figur 25 VB26. Avdekking av innerste lag i overgang inne og ute på karm.

Figur 26 Til venstre: Avdekking i utvendig karm VB26. Til høyre: VB23 Karm eksteriør, materialprøve 13, 20x. To oppmalinger med gulbrunt innerst.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 342

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00